

Tóth János

Bioetika – Bevezetés a Bioetikába –
Zöld és szürke bioetika

Jelen tananyag a Szegedi Tudományegyetemen
készült az Európai Unió támogatásával.

Projekt azonosító: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

2.3 LECKE ZÖLD ÉS SZÜRKE BIOETIKA

A zöld bioetikához olyan témakörök tartoznak, mint környezetetika, állatvédelem, fenntarthatósági etika. Vitatott, hogy az állatvédelem és a fenntarthatósági etika része-e a környezetetikának vagy önálló terület; magam részéről ezeket különböző területeknek tekintem. Természetesen a bioetikán belül a piros és a zöld bioetika meghatározó jelentőséggel rendelkezik, ez azonban nem zárja ki ezeken kívül álló („szürke”) bioetikai témákat. Ilyennek tekinthető például a demográfiai tétel, a transzhumanizmus vagy éppen a társadalmi nemek bizonyos témái.

2.3.1 Környezetetika

A környezetetika (environmental ethics) kialakulásában meghatározó szerepet játszottak a különböző környezeti problémák, úgy mint *környezetszennyezés, vízszennyezés, túlhalászat, elsivatagosodás, túllegetetés, ózonréteg pusztulása, klímaváltozás*. Ezek a problémák nagyon súlyos **környezeti válságra** utalnak, amelyek az ember jólétét, életminőségét, súlyosabb esetben a fennmaradását és létét veszélyeztetik. A problémáknak a súlya és nagy száma is mutatja, hogy a modern embernek alapvetően hibás a környezethez való viszonya.

A környezetfilozófiában viszonylagos egyetértés van környezeti válság végső okait illetően, nevezetesen, hogy az a **késő modernitás** alapvető sajátosságaira vezethető vissza, úgy mint a természet mechanikus és dologi szemlélete, a természet feletti uralom tézise, a természet belső értékének a tagadása, folyamatos növekedés és fogyasztás elvárása, a rövidtávú gondolkodás és az egoizmus általánossá válása stb. Ezzel szemben a **környezeti válság terápiájában** nincs egyetértés a különböző szerzők és irányzatok között.

A **környezeti etika** az a diszciplína, amely az embernek a természeti (nem-humán) környezetéhez fűződő erkölcsi kapcsolatát, valamint ennek a kapcsolatnak az értékét, morális státuszát tanulmányozza. A környezeti etikával foglalkozó szakirodalom legfontosabb fogalmai: érzéköpesség, biocentrizmus, belső érték, ököcentrizmus, fenntartható fejlődés, holizmus.

Földkelte 1968 December 24-én (az Apollo 8-ból). Forrás: https://en.wikipedia.org/wiki/Environmental_movement#/media/File:NASA-Apollo8-Dec24-Earthrise.jpg

A környezetetika kialakulása szempontjából az 1973-as év tekinthető fordulópontnak, amikor is az ausztrál Peter Singer, a norvég Arne Næss (1912- 2009) és a szintén ausztrál Richard Sylvian (1935-1996) publikált egy-egy alapvető tanulmányt. Az első környezetetikai tematikájú folyóirat, az *Environmental Ethics* 1979-től jelenik meg, majd cikkek, könyvek és új folyóiratok megszületése nyomán a filozófiának egy egészen új területe alakult ki.

2.3.2 Állatvédelem

Az állatvédelem központi kérdés az állatokkal való etikus bánásmód. Az állatvédelem célja az állatok kínzásának, pusztításának megakadályozása, megfelelő tartásuk, kíméletük biztosítása. Ma már társadalmilag elvárt tevékenység, amely társadalmi és hatósági intézkedésekkel és megfelelő propagandával valósul meg.

Ez a védelem természetesen nemcsak a házi kedvenceket, hanem a haszonállatokat és a vadállatokat is megilleti. Az állatvédők hiteles követői többnyire növényi étrenden élnek és **vegán** életmódot követnek. Az állatvédelem kulcsfogalmai: **állatfelszabadítás, állati jogok, állatjólét.**

Óriáspanda – veszélyeztetett faj a WWF jelképe.

Forrás:

<https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/6/67/Chengdu-pandas-d04.jpg>

2.3.3 „Szürke” bioetika

A piros és a zöld bioetika nem fedi le teljesen a modern bioetikát, hiszen e területeken túl is vannak az emberi élethez kapcsolódó etikai kérdések, mint például a demográfiai tél, a transzhumanizmus vagy éppen a társadalmi nemek bizonyos ügyei. Természetesen ezek a kérdések érintkezhetnek a zöld vagy a piros bioetikával, ezért a szakirodalom fő irányzatában csak zöld és a piros bioetika között tesznek különbséget.

A **demográfiai tél** a túlságosan alacsony termékenységi rátából származó demográfiai válságra utal, amelynek tipikus következménye az elöregedés, a falvak elnéptelenedése és a munkaerőhiány. Ezt a kifejezést *Demographic winter* (2008) című amerikai dokumentum honosította meg. A film a túlságosan alacsony termékenységből származó demográfiai pusztulásnak a mértékét a nukleáris télhez hasonlítja.

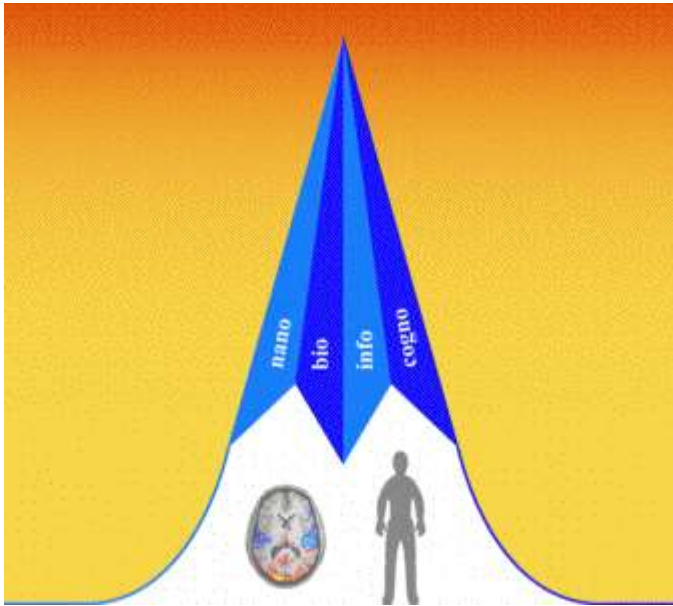

Demográfia tél.

Forrás: [https://m.media-](https://m.media-amazon.com/images/M/MV5BNWZlODliMTMtNjBmNi00YmE1LTlhYzMtN2NmN2FjYjk4NWY0XkEyXkFqcGdeQXVyMzQwNDk2ODM@.V1_UY268_CR3,0,182,268_AL.jpg)

[amazon.com/images/M/MV5BNWZlODliMTMtNjBmNi00YmE1LTlhYzMtN2NmN2FjYjk4NWY0XkEyXkFqcGdeQXVyMzQwNDk2ODM@. V1_UY268_CR3,0,182,268_AL .jpg](https://m.media-amazon.com/images/M/MV5BNWZlODliMTMtNjBmNi00YmE1LTlhYzMtN2NmN2FjYjk4NWY0XkEyXkFqcGdeQXVyMzQwNDk2ODM@.V1_UY268_CR3,0,182,268_AL.jpg)

A **transzhumanizmus** a **tudománynak** és **technikának** az ember szellemi és fizikai képességeinek fejlesztésére való felhasználását támogató nemzetközi intellektuális és kulturális mozgalom. Ez a mozgalom kiküszöbölhetőnek tartja az „emberi állapot” olyan negatív jellemzőit, mint **betegségek**, **fogyatékoság**, **öregedés** és (nem önkéntes) **halál**. A transzhumanisták a biotechnológiákban és más feljövő technológiákban látják a megoldást ezekre a problémákra. Előnyeik mellett ezen technológiák veszélyei, hátrányai is foglalkoztatják a transzhumanista és poszthumanista mozgalmat. Világos, hogy a transzhumanizmus és a poszthumanizmus területén a legtöbb etikai kérdés egyben bioetikai kérdés is.

Eggyévaló technológiák.

Forrás:

https://hu.wikipedia.org/wiki/Transzhumanizmus#/media/F%C3%A1jl:Converging_technologies.png

A **társadalmi nem** vagy **gender** olyan tanult tulajdonságok, szerepek, viselkedésmódok halmaza, amelyet a társadalom elvár az egyéntől a **biológiai neme** alapján. Ezek a tulajdonságok többek közt magukba foglalják a **nemi szerepeket**, **nemi identitást**, **nemi önkifejezést**.

Amíg a **biológiai nem** testileg meghatározott, a társadalmi nemet az kultúra és társadalom hozza létre vagyis társadalmilag konstruált; ez azt jelenti, hogy a társadalmi nem – a társadalmi fejlődéssel és változással párhuzamosan – módosulhat. A biológiai nemek és a társadalmi nemek közötti viszony, és az itt felmerülő etikai kérdések egyben bioetikai kérdések is.

(Tóth János, SZTE)

Kérdések:

1. Milyen területek tartoznak a zöld bioetikához?
2. Jellemezze a környezetetikát !
3. Mik azok a témák, amelyek meghaladják a piros és a zöld bioetikát?

Szakirodalom:

Bolemant Lilla, Szapu Marianna (szerk., 2015): Bevezetés gendertanulmányokba. Phoenix Polgári Társulás.

Demographic Winter (2008): SRB Documentary LLC, USA, 52 min. angol nyelvű film. <http://www.karizmatikus.hu/noha/47-a-mi-mozink/958-demografiai-tel-az-emberi-csalad-hanyatlasa.html>.

Horváth Márk, Lovász Ádám, Nemes Z. Márió (2019): *A poszthumanizmus változatai. Ember, embertelen és ember utáni*, Prae, Budapest.

Kovács József (2008): Környezeti etika. *Világosság* 2008/9-10

Tóth I. János (2013): *Környezetetika*. Digitális tankönyv, Szeged Egyetem Kiadó.

<http://eta.bibl.u-szeged.hu/1664/2/kornyezetetika/kornyezetetika/www.jgypk.hu/mentorhalo/tananyag/kornyezetetikaV2/index-2.html>